

INLEDANDE DEL	3
Inledning	3
Syfte	4
Mål	4
Utgångspunkt	4
Avgränsningar	4
Material och urval	5
Begrepp	6
Disposition	6
METODDEL	7
Metod	7
Tillvägagångssätt	7
Det statsvetenskapliga intresset	7
HUVUDEL	9
Demokratistipulering	9
Demoshistorik	12
Aten och inklusion	12
Demos efter medeltid - fyra betydande filosofer	13
Teoretiska grunder för demos	15
Liberalism och inklusion	15
Jämlikhet	15
Territorium	16
Nation	17
Kompetens	17
Könstillhörighet	18
Delegering	18
Demos i Sverige	19
Brukarinflytande	20
Rösträtt o utlänningar	20
Inklusion o invandrare	21
EU o demos	21
Nationalstaten betydelse för demos i Sverige	22
ANALYS OCH AVSLUTANDE DEL	24
Problemet	24

Logisk struktur	24
Kategorisk	24
Associationen	24
Logik	26
Kompetens	26
Svar.	28
Svar D.	28
Omvärlden	28
Svar E	28
LITTERATUR	30

Inledande del

Alf Henriksson:

"Föreningens årsmöte samlade fjorton personer.

De antog med acklamation allt vad styrelsen sa.

Och beslutet gick ut till medlemsstockens
miljoner.

Ingen vet om de finner det dumt eller finner det
bra.

De har annat att göra och lägger sig inte i.

Detta är demokrati.

Den är laglig och fullt invändningsfri." (bilag200)

Inledning

Henriksson korta poem ovan sammanfattar i sina formuleringar själva kärnan av den problematik som demokratibegreppet bär på.

Vilken betydelse vi (här i betydelsen; *individer som pratar om det* än vill sätta i begreppet demokrati, så innehåller sådana diskussioner element mot vilka vi sällan vänder vår uppmärksamhet. Vi försöker klargöra *demokratin/det demokratiska/demokrati*, samtidigt som vi använder begrepp, vilka i sig är tvetydiga och oklara. Termer som frihet, jämlikhet, likavärde är upphängda på tolkningar av deras innebörder. Vad jag intresserar mig för är dock en term som är mer primärt ingående i begreppet Demokrati, nämligen Folket.

Jörgen Hermansson skriver i introduktion till kapitlet Demokratins problem i *Ideer om Demokrati* (ide200) om tre huvudproblem som bör lösas för att åstadkomma demokrati: Hur skall folkstyret etableras?; hur ska folkstyret regleras?; hur ska folkstyret konsolideras?..... Hermansson uttrycker ett vanligt angreppssätt vid diskussioner kring demokrati och dess värde, men tillåter samtidigt ordet Folk att ingå som en premiss åt vilken man inte riktar sin uppmärksamhet. Aristoteles skriver att il demokratiska stater är folket suveräna; i oligarkier är det de få som har den positionen (crit106). Demokrati innebär, bokstavligt, rule by the people, men vilka är detta Folk? Som Aristoteles antyder finns det vissa som är suveräna och andra inte (oligarki). Stämmer detta även i demokrati?

Men vad innebär det att säga att folket styr, att det är suveränt, att det styr sig självt?(crit106)

Demokratirådets rapport från 1997 tar även upp detta:

'Demokratins teori har visserligen mycket att säga om hur den politiska styrelsen bör organiseras inom respektive nivå, men anses sakna svar på frågan om hur "demos" skall avgränsas och hur ett "demos" skall förhålla sig till ett annat.'(råd97,17)

Vi bekantar oss med ännu ett begrepp här, demos, som egentligen endast är en språklig omskrivning av samma begreppsliga innehåll som Folket. På engelska används även the people i samma innebörd. Om vi ser till statsvetenskaplig och demokratiteoretisk litteratur så är det främst en person som dyker upp vid diskussioner om problem med att definiera Folket, demos, the people, och det är statsvetaren Robert A Dahl. I hans tappning uttrycks det som ett inklusionsproblem (the problem of inclusion). Med inklusion menas att med rätta tillhöra något, att ingå som del i en större sammanslutning. Inklusionsproblemet i Dahls mening, och så som det används här, innebär i korthet att det inom demokratiska sammanslutningar finns individer som tvingas att följa dess beslut utan att själva vara del av beslutsprocessen.

Vi känner oss redo att formulera en problemformulering utifrån ovan bakgrund.

Vad innebär inklusionsproblematiken, historiskt och idag? Kan vi tala om demokrati utan att beakta demos avgränsning?

Syfte

Uppsatsen har till syfte att beskriva inklusionsproblemet så som det formuleras och uttrycks i litteratur, analysera dess konsekvenser och belysa logiska följder av olika uppfattningar om gränsvärden av Folket.

I uppsatsens syfte och problemformulering ligger även ett överliggande syfte. Det är att genom analogi och fördjupning av betydelsen av demos, pröva uppfattningen att demokrati kan åtskiljas i form och innehåll. Detta görs genom att exemplifiera historiskt och från svensk horisont. Den övergripande frågan kan således formuleras som: Kan vi tala om demokrati utifrån innehållsmässigt värde utan en värdering av demos, att ange dess krets formellt.

För att vi ska nå syftet och svar på problemformulering tar vi hjälp av fem genomgripande frågeställningar.

- a) Hur har Demos definierats?
- b) Vilka grunder har angetts för Demos
- c) Vilken logisk struktur följer ur inklusionsproblem?
- d) Varför ska Demos definieras?
- e) Löser definition av Demos demokratins dilemma av inklusion?

Mål

Att nyansera debatten kring demos och inklusion, och "pröva" huruvida demokrati är särskild i sin form och sitt innehåll genom uppmärksamhet på inklusionsproblematik. Prövningen är inte hypotesdriven eller verifieringssträvande i sin metod, utan den avser visa skäl för eller emot att särskilja demokrati i form och innehåll.

Utgångspunkt

I grunden till denna studie finns en kunskapsmässig utgångspunkt i att inklusionsproblemet är verkligt och en del av den moderna demokratin. Jag lutar mig mot en uppfattning om en föränderlig ordning vad gäller gränser för den demokratiska kretsen. Att det idag finns frågor som inte kan avgränsas till en suverän demokratiskt styrd krets, utan där frågorna kräver gränsöverskridning i legitim beslutsrätt och medlemskap. Förenklat att det finns frågor inom en stats inhemska politik som rör individer som är medborgare i annan stat, men som kan ha rätt att vara med i beslutsprocess i dessa frågor.

Avgränsningar

Det finns både innehållsmässiga som tidsmässiga avgränsningar.

Innehållsmässigt rör studien huvudsakligen diskussion kring definition av Folket, demos. Jag kommer inte argumentera för eller emot demokrati, demokratisk styrelseform; ej heller analysera hur folkstyret får sitt genomförande genom olika beslutsprocesser, val och aktioner.

Demosdiskussioner rör endast politiska rättigheter i sak. Övriga rättigheter som sociala, ekonomiska och juridiska tas endast upp om kopplad till inklusionen. Jag har inte ambitioner att diskutera alla aspekter på demokrati, mitt intresse koncentreras till frågan om innebörden av demos. Därför tas inte annars viktiga inslag i demokrati upp som:

- Folkets deltagande i politiken
- Rätt till opinionsbildning och politiska rättigheter.
- Inflytande i politik utöver att delta i formell beslutsprocess.

Materialmässigt behövs dels en god grund för inklusionsproblemet, dels material som beskriver historisk syn på avgränsning av Folket, samt material som klart uttrycker sig om svenska förhållningssätt. Under Material och urval ges mer precisering.

Tidsmässigt är det främst avgränsning vad gäller material kring svenska förhållningssätt. Riktlinjer är givetvis att det ska vara material så nära i tid som möjligt.

Material och urval

Det är svårt att rangordna materialet och ta fram några som på ett klart sätt varit framträdande i min studie. Jag ska försöka lyfta fram en del.

Historiska exempel är i huvudsak ur svenska förhållanden samt sådana att de vanligen framförs inom litteratur kring demokratiteorier och politisk idéhistoria. Den omfattande exemplifieringen av demosproblematik och lösningar tar huvudsakligen utgångspunkt i utredningar rörande demokrati inom Sverige. Särskilt gäller detta Demokratirådets rapporter och Demokratiutredningens skriftserie tillika statliga offentliga utredningar. Jag ser att sådant grepp av materialval fångar debatt och idéläge om uppfattning och hantering av demokratibegreppet på ett skälligt och rimligt sätt. Källorna hålls på så sätt som nära i tid och rum, samt med stor relevans för mina analyser. Historiska exempel utanför Sverige är av sådan art att de får anses som generella, vida spridda och kända, samt vedertagna inom vetenskaplig litteratur och teori kring demokrati.

Den amerikanske statsvetaren Robert A. Dahls bok *Democracy and its Critics* (1989) behandlar explicit inklusionen. Dahl klassas traditionellt som *demokratisk revisionist*, i den meningen han har belyst skillnaden mellan demokratins funktionssätt och den gängse idealbilden av demokrati. *Revisionister* (i traditionell bemärkelse) såg det brukligt att ändra den ideala bilden för att den skall stämma med det *de facto* varande. Demokratins innebörd blir där empirisk upphängd, studie av "demokratiska" styren. Det är i denna anda Dahl gör en begreppslig omformulering av demokrati till "polyarki".

Dahl har dock under senare produktioner (from. år 1970) alltmer övergått till normativa ansatser hur funktionssättet *bör* vara beskaffat för att uppfylla kriterier för en mer "ideal demokrati". (ide29)

Demokrati blir i Dahls ögon ett medel för att sammanväga intressen och önskemål hos individer, därav pratar han om *proceduriell demokrati*, en association som bör inneha vissa element för att kunna erhålla demokratiepitet.

Peder Nielsen i *Hur avgränsa ett demos* formulerar en grundfråga om inklusionen; vad karaktäriserar en problemfri demosbildning? Han framställer att det tycks råda konflikt mellan politisk-administrativ avgränsning och territoriell identitet i uppfattningar om demos. Nielsen undersökning fokuserar således på spänningen mellan administrativ avgränsning och territoriell identitet, och detta i syfte att finna vilka faktorer som utgör förutsättningarna för en fortsatt existens av demos. Hans empiriska material utgörs av studier av delningar och delningsförsök av kommuner. Hans förstudie hjälper mig att få en reell koppling mellan svenska förhållanden och Dahls mer teoretiska resonemang.

Demokratiutredningens skrifter ger en god bild av den offentliga forskningen, uppfattningen och debatten kring demokratin och vad den innehåller och bär på för problem och förutsättningar. Demokratiutredningen analyserar den svenska folkstyrelsens förutsättningar inför 2000-talet. Det är även tänkt att den omfattande demokratiforskning som bedrivs vid universitet och högskolor ställs till förfogande för alla som är intresserade av demokratifrågor. Demokratiutredning är parlamentariskt tillsatt och sammansatt.

Begrepp

Folket - vad man brukar se som *demos*, de individer som utgör det demokratiska styrets subjekt. De individer som sägs styra sig själva, antingen direkt eller genom representation. I modern bemärkelse *medborgare* av en stat. Folket utgörs alltid som grupp av individer.

Inklusion - att med rätta tillhöra något, en sammanslutning; här ett *Folk*. Anger kriterier för tillhörigheten.

Disposition

Efter inledande del med formulering av problem och syfte ges utrymme för studiens metod, tillvägagångssätt och koppling till statsvetenskap. Vi börjar huvuddelen med att fördjupa oss i demokratibegreppet och grunden bakom inklusionsproblemet. Därefter ger vi oss in i det grävande arbetet att finna historiska exempel på behandling av demosfrågan, där även fyra betydande filosofers syn framförs. Detta för att ge en idéhistorisk kropp. Det vidare steget i studien omfattar utkristallisering av teoretiska grunder för angivandet av *Demos*. Vi tar sedan en närmare titt på svenska förhållanden för att få en närhet mellan den mer teoretiska diskussionen om demos och en svensk politisk hantering av frågan. I den avslutande och analyserande delen söker vi uppställa logiska strukturer för inklusionsproblemet, svara på frågan om varför demos ska definieras, samt ge återkoppling till grundläggande problemformulering.

Metoddel

Metod

Kvalitativ, litterär, semantisk analys, begreppslig analys...

Metoden är även analytisk och omvärldsbevakande. Detta sker genom studerande av källmaterial som tar upp

'Den referensram som vi för med oss in i tolkningsprocessen bestämmer vad vi "ser", vad vi betraktar och registrerar som väsentligt. En enskild tolkning kan följaktligen inte uppfattas som den korrekta eller slutgiltiga förståelsen av ett fenomen...(held22)

Tillvägagångssätt

Utkristallisera inklusionsproblemets innebörd och ge bild av demokratibegreppets innebörd. Jag avser visa, genom förklaring av demokratibegreppets tvetydiga innebörd av procedur (form) och mål (innehåll), hur olika uppfattningar och avgränsningar av demos gjorts och görs. Ur material tar jag fram teoretiska grunder för avgränsning av demos för att sedan exemplifiera dessa ur huvudsakligen svenska förhållanden. I avslutande analysdel uppställer jag den logiska strukturen på olika definitioner av demos och kriterier de står på. Detta understryks genom hänvisning till tidigare resonemang och jag tillåter mig att ge utrymme för argument som understryker demosfrågans väsentlighet för demokrati, både som metod och som mål.

Vi kan se likheter hos Ross Harrisons förfarande i boken *Democracy*. Vad Harrison gör att han genomför begreppsliga analyser av element vilka står som abstrakta begrepp inom diskussioner om demokrati. Han tittar närmare hur de sätts i sammanhang hos traditionella politiska filosofer och startar då med en nominell analys av ordet demokrati.

Harrison utgår från den grundläggande "the rule of the people" och därifrån genomför begreppslig analys av detsamma. Han visar genom analysen av denna grundbetydelse av demokrati att man kan finna djupare betänkligheter bakom begrepp som "rule", "people" och dess relationskoppling "of the".

Han vill här egenligen finna grunder för demokrati, grundläggande värdenormer, men genom att han genomför sin analys så kommer han fram till att dessa grunder, knowledge, autonomy, equality och freedom, kan alla sättas på demokratins sida samt även stå som kritik mot demokrati.

...påvisar skillnaden att ha *kunskap om sakförhållanden* och ha *kunskap om värden*, det senare mer i det demokratiska omfånget.

Det statsvetenskapliga intresset

DUK ser demokrati som en politisk metod, och styrelseskick.(villk88) En sådan uppfattning som verkar var den gängse är enligt mig upphängd på inklusionsgrund. Att styrelsen i sig existerar visar att den är konstruerad av individer. Dessa individer ingick, eller ingår, antingen genom överenskommelse eller genom tillhörighet, en samfällighet.

Men vilka ska vara medlemmar? Hur stor räckvidd har starka principen av jämlikhet.?

Det moraliska värdet av demokrati vilar på dess inklusivitet.(crit99) Dvs svaren på frågorna.

Nielsen uttrycker att frågan om det finns en idealisk avgränsning av ett demos är minst lika aktuell nu som någonsin tidigare (Nielsen:2).

Diskussion angående guardianship (diktatur eller exklusiv demokrati). Måste visa att de som vaktar har bättre kunskap om varje individs egna intressen och att moral kan vinnas a priori.

Huvuddel

Demokratistipulering

Kan vi nå en bild av vad demokratibegreppet handlar om?

Demokrati tillhör de begrepp inom samhällsvetenskapen som är likt semantiska magneter. Dess poler gör att begreppet samlar på sig så många innebörder att det till slut blir närapå oanvändbart. Det betyder att varje seriös diskussion om demokrati måste innehålla en rimlig precisering av och motivering för hur begreppet används.' Det verkar även som preciseringar i grunden blir normativa. Detta på grund av att begreppet påläggs ett innehåll, grundläggande värdeutsagor om hur förhållanden ska organiseras och erhållas.

C B Macpherson uttrycker i *Den mångtydiga demokratin* (1968) att demokrati ursprungligen har betydelsen av *styrelse i folkets intresse*.(björn98) Den skiljer sig från ovan stipulering om folkstyre i att den inte uttalar sig om att folket skall vara med eller utforma styret och dess innehåll. Macphersons sats påvisar klart demoshistoriken och den demokratins idehistoria som jag kommer till under historiska exemplifieringar (demoshistorik).

När jag använder termen demokrati i denna uppsats avses i grunden " demokrati som ett system för folklig kontroll över regeringspolitik och beslut" (från Dahl:56 i Demokrati:21).

Demokrati brukar även omfatta ett system av grundläggande rättigheter, antingen direkt kopplade till demokratiska institutioners funktion (yttrandefrihet, mötesfrihet), eller mer liberalriktade som rätt till egendom, privatliv, frihet från manipulering osv.

Den ena utgår från proceduren, den andra från innehållet.

Vi kan närmast stipulera ett axiom att praktiskt alla beslut tagna i representativa majoritetsbeslutsprocedurer är till nackdel för vissa individer. Lösningen på detta kan, som antydde ovan, grovt indelas i två kategorier; innehåll och procedur (Dahl:64 i Demokrati:21). Men som Dahl påpekar kan vi inte tala om antingen/eller, eftersom innehåll och procedur förutsätter varandra. Innehållsmål kräver procedurlösningar, och eftersom procedurer är medel för att nå mål (inte mål i sig själva), är deras berättigande sprungna ur värderingsmässigt innehåll. ARGUMENT: Inte antingen/eller utan de förutsätter varandra. Därav är definition av demos av största vikt även för den innehållsliga sidan av demokrati (som den politiska debatten oftast handlar om).

Rolf Ejvegård vill med boken *Vad är demokrati*, påvisa ett förhållande som , enligt honom, ofta underlåts i forskning kring demokrati. Man gör inte en klar distinktion vad man avser när man använder begreppet demokrati. Ejvegård saknar en semantisk analys av begreppet, ett fundamentalt grepp som skulle klarlägga djupare insikter om demokrati.

Vi kan påminna oss att Ejvegård skriver sin bok i normativt syfte och där hans argumentering är normativt byggande.

Ejvegård ordnar utifrån sin analys demokrati i hierarkiskt definitionsled - demo 1 till demo 4 - där 1 är demokratins innehåll - ett ideal, 2 är formen för demokrati, 3 är formens gestaltning, och 4 är ordet. Ledet innebär att 1 är primär och en förutsättning för de övriga. Demo 1 är innehåll, ide om det normativa, det materiella. Exempel på demo 1 är *alla människors lika värde*, och demo 2 skulle där vara formen för att eftersträva detta. Om jag gör en logisk analys av Ejvegårds argumentering så kan jag konstatera att form i sig inte behöver ett innehåll, i materiell mening som demo 1. Innehåll å andra sidan har per definition en form, för

utan form på innehållet kan det inte urskiljas. Filosofen och empiristen John Locke i sitt epistemologiska program åtskilde primära och sekundära kvaliteter, där de förra hörde till förnuftets medfödda uppfattning om former som möjliggör att vi varseblir. De sekundära däremot är kvantitativa såsom färg, smak lukt och därav inte nödvändiga för vår varseblivning. Biskop Berkley påvisade dock Lockes felsteg (och analogt Ejvegårds) i resonemanget genom att påpeka att ingen form kan urskiljas utan kontrast mot bakgrund och därav är beroende av en s.k sekundär kvalitet.

Vi ska inte in och diskutera dessa frågor, men nöjer oss att ge påståendet att form och innehåll inte så lätt per definition kan lämnas åtskiljda, och särskilt gäller detta demokrati som form respektive innehåll. Ett sådant resonemang är viktigt när vi tar upp inklusionsproblemet, eftersom det först handlar om demokratins procedurer (form) men där dessa grundar sig på innehåll (uppfattningar om vem som skall tillhöra demos, och varför.).

Vi går djupare in i demokratins innebörd.

Om vi tar in en första utgångspunkt:

- demokrati som "styre genom folket", eller för att precisera styre av ett demos, en medlemskropp av likar med syfte att nå beslut för samfälligheten.(crit83)

Vi har även en utgångspunkt vad gäller dess gräns:

- Så länge det existerar mer än en stat i världen, så vad som menas med ett folk (people) som styr är inte att alla styr, utan people i en specifik stat som styr över ett partikulärt territorium.(harr4)

Vi har vidare problem med frasen att *folk styr* och det är vad som menas med att *styra*. Folket måste ha mekanismer för att uttrycka sina önsksningar och mekanismer att få de genomförda i prioriteringar. Detta problem rör traditionell demokratisk teori som varit upphängd just på styrets mekanismer och metoder att få folkets önsksningar tillgodosedda. Detta är inte av intresse här utan betydelse av det styrande folket är enligt mig mer värd att beakta som demokratiteoretiskt problem, eller rättare problem med demokratiteori.

Att styra är en aktivitet och måste ha ett objekt likväl som ett subjekt.(harr3) Om folket styr måste de ha någonting att styra. Det paradoxala är att folket både är objekt och subjekt. Folket sägs i demokrati styra sig självt. Men vi har att göra med problem här folket är inte nödvändigtvis identiskt med sig självt. Det kan låta paradoxalt men vi löser detta genom att dela upp folk i demos och folk(people)...

Vad detta innebär för varje styre eller teori är att den behöver stipulera vad folket refererar till, att uppsätta kriterier för dess tillhörighet. Vi har en initial stipulering genom *medborgarskapet* vilket är det gängse kriteriet i modern statsorienterad ram.

Medborgarskapet sägs ofta ha flera sidor. T H Marshall talar om de rättigheter det förordar som kan delas in i tre kategorier; de civila, de politiska och de sociala. (Förvaltn, Petterson, 12)

I diskussion rörande inklusionen så behandlar jag endast de politiska rättigheterna, de två andra är givetvis av väsentlighet för uppfyllandet av värden som anses vara allmängällande; likhet inför lagen, rättsskydd, rätt till sjukvård etc. Vad som förenar dessa tre kategorier av rättigheter i medborgarskapet är att de sägs utgå från en idé om *alla människors lika värde* (förv13).....Dock kan vi konstatera att det vid de politiska rättigheterna så gäller det mer en ide om all medborgares lika värde. Medborgarskapet skulle annars formulera sin egen upplösning. Politisk rättigheter är inte, som vi här kan konstatera, ett universellt värde, utan otvivelaktigt en

maktfråga, om makt och legitimitet över snävare gränser än universalism och allas lika värde.

Rune Premfors skriver i "Folkomröstningar och europeisk integration" att ingen anständig begreppsanvändning kan frigöra sig från principen att det är demos, det politiskt myndiga folket, som sist och slutligen skall bestämma politikens innehåll. (Sou96:16,11) De uttrycker en modern uppfattning om demokratins innebörd och där det normativa är ett politiskt myndigt folk, här demos, som skall bestämma..

De demokratimodeller man i stort behandlar i gängse modern litteratur kan i stort delas in i två typer; direkt deltagardemokrati och liberal representativ demokrati. (held19)

Held vill utöka denna horisont genom att redogöra för en betydligt vidare skala som dessa typer täcker in..

Nu känner jag mig redo att stipulera vad jag avser med demokrati i diskussioner kring demos och inklusion:

Demoshistorik

Vi kan börja med en inledande reflektion. Historiskt har vi i de flesta samhällen haft en politisk uteslutning av stora antal individer, trots att de utgjort mer än hälften av populationen. Grunden för dess exklusivitet har endast varit dess könstillhörighet. Det gäller förstås kvinnor. Män har i kraft av sitt kön ensamt varit de inkluderade i samhällets politiska och demokratiska maktsystem, och kvinnor (endast på grund av sitt kön och uppfattning om könets kapacitet) har varit exkluderade ur politiska sammanhang.

Som så brukligt är tar vi en början i samhällsordningens början, (det västerländska) samhällets grund – antiken.

Aten och inklusion

Held:

'Försöken att inskränka "folket" till vissa grupper är mycket talande. .Likaså är de olika uppfattningarna och diskussionerna om vad som ska räknas som "folkstyre" talande.

Vilken ståndpunkt man intar beror delvis på hur man motiverar demokrati.(held17)

(värden, allmänna bästa, enskilda intressen, samhällets ide etc)

Demokrati som begrepp formulerades i den grekiska stadsramen. En direktdemokratisk modell var idealt, där demos utgjordes av de som var med i beslutsprocess, och där alla medborgare ansågs som demos. Men stadsstatsramen i det antika Grekland var inte fullständigt inklusivt. En stor del av dess befolkning var inte ansedda som medborgare och därav inte ingående i demos (Nielsen).

'Den atenska demokratins enastående innovationer vilade till stor del på dess exklusivitet...Endast atenska män över 20 år hade rätt att bli medborgare. Den antika demokratin var i stort en patriarkernas demokrati..(held38)

Inom Atens domäner bodde många som inte hade rätt att delta i den politiska processen. Däribland de invandrare vars familjer varit bosatta i Aten sedan generationer. Men den långt största kategorin av politiskt uteslutna var sannolikt slavar. Man uppskattar att proportionen slavar i förhållande till de fria medborgarna i Aten var åtminstone 3:2, vilket ger en slavbefolkning på omkring 80 000 - 100 000 människor.(held38) (betänk system x, system y)

-Atenskt styre:

medborgarna åtnjöt politisk jämlikhet, turas om att styra och styras, direkt- deltagardemo, och medborgarskapet begränsat till relativt få..

citat

'Statsformen har namnet demokrati, emedan den är så gestaltad, att makten icke tillhör ett fåtal utan flera.'

Perikles liktal, ur Thykydides *Det peloponessiska kriget*.(held31)

'I de grekiska stadsbildningarna utvecklades en allt starkare identitets- och samhörighetskänsla.'Man drog tydliga skiljelinjer mellan insiders(medborgare) och outsiders(slavar och andra kategorier, inklusive alla dem som hade utvandrat från andra områden och bosatt sig i staden.')(held28)

Det första "demokratiska" styrelseskicket uppstod, enligt Held, i Chios vid 500-talets mitt, snabbt följt av andra

städer.'

Kombinationen av att en ekonomiskt och militärt självständig medborgarkår uppstod inom ramen för förhållandevis små kompakta samhällen som befrämjade ett demokratiskt levnadssätt var viktiga faktorer för styrelseformens uppkomst. De politiska förändringarna ägde rum inom geografiskt och socialt avgränsade samhällen bestående av några tusen människor..'(held29)

Aten, som ofta används i exempel för grekiskt stadsstyre, bestod *demos* uteslutande av vuxna män av strikt atensk börd, endast i undantagsfall tillskrevs demos andra, vilka av medborgarkroppen ansågs väsentliga för staden.(held30)

Demos innehade den suveräna makten, dvs den högsta myndigheten, att utöva lagstiftande och dömande funktioner. Den atenska iden om medborgarskap förutsatte att medborgaren tog del i dessa funktioner och deltog *direkt* i stadens angelägenheter.'(held31)

Demokrati var här av direkt och deltagarnatur och medborgare som underlät att delta var sedda som odugliga medborgare...

Den antika uppfattningen om medborgarskap om den politiskt aktiva medborgaren deltagande i offentlig beslutsprocess, skiljer sig klart från medborgarskapsbegreppets innebörd idag.

'Starkt förenklat kan vi härvid tala om att demokratins idehistoria har plöjt två huvudfrågor.'

Den liberala - individualistisk. Individens frihet definieras i huvudsak negativt, staten är ett nödvändigt ont.

Den radikala - demo mål i sig, individens intressen socialt bestämda utifrån dialektal process, positiv frihet.

(sou96:16,12)

Demos efter medeltid - fyra betydande filosofer

Machiavelli

Hos Machiavelli skulle Folket eller medborgarkåren bestå av dem som hade privat förmögenhet och vilka kunde förväntas ha starkt intresse i statens angelägenheter. Utlänningar, arbetare, tjänstefolk och kvinnor (barn) var inte trovärdiga att ha sådant intresse.(held66)

Självstyret var viktigt hos Machiavelli och kan ses som ett uttryck för den omvandling Europa stod inför..

Hobbes

Vi kan se att Folket hos Thomas Hobbes har en viss betydelse. Hobbes teorier om politiskt styre bygger på uppfattningen om ett mänskligt naturtillstånd där hon har en evig och rastlös strävan efter makt.(held67) Enligt Hobbes förstår människan i detta tillstånd att hon lever ett ensamt, fattigt, smutsigt och djuriskt liv. Den här rationalistiska synen utmynnar i att människan väljer att underlåta sig under en auktoritet som ser till att avtal hålls, regler upprättas och att människan skyddas från varandra. Människan sägs vara rationell att hon förstår "lagar" som råder naturligt, vilka kan kompromeras i frasen : "*Det du inte vill att andra skall göra dig, det skall du inte göra dem.*"(held67)

Den auktorativa makten är suverän, men det är ändå i Hobbes ögon Folket som styr. De styr genom ha förstått de naturliga lagarna och förstått att enda sättet att undgå andra människors makt begär är att ingå kontrakt med auktoritet som garanterar säkerhet.

Folket hos Hobbes ...

Locke

Hos John Locke låg suveräniteten hos 'folket'- naturligt hos en kontraktsteoretiker. John Locke ansåg att den politiska makten innehades på förtroende genom och för folket. Skulle deras intressen inte bli tillfredställande företrädarna, kan folket döma och göra sig av med sina valda ombud och även den rådande styrelseformen.(held72) Uttryckt så verkar idén om folkstyre och suveräniteten hos folket vara förankrad hos Locke. Däremot om vi ser till inklusionen så preciserade inte Locke vilka som skulle ingå i Folket. ...+kontraktets syfte - individens frihet och egendomsrätten...

Rousseau

Rousseau säger i Samhällsfördraget; "*Varje lag som inte folket i egen person har godkänt är ogiltig.*"(held98)

Folket i Rousseaus ögon var 'medborgare', det mest högstående en människa kan eftersträva.(held99) Fattiga (egendomslösa, utan jordegendom) var dock inte medborgare, tillika kvinnor vilkas omdömen fördunklades av "tygellösa passioner" och behövde männens beskydd och vägledning.(held101)

Teoretiska grunder för demos

Motiveringar av olika demokratiteorier

- Människan kan inte vara bunden av lagar som hon inte har samtyckt till. En naturrättlig tanke men som innebär initiiella svårigheter vid samhällighetens storleksgrader.
- den politiska jämlikheten: har haft skilda innebörder under skilda tidsperioder.
- utilistisk; laissez faire.
- främjar personlig utveckling och frihet; J S Mill.
- makt; folkets makt över styrelsen.

Liberalism och inklusion

'Det är viktigt att understryka att i de tidigaste (och mer inflytelserika) liberala doktrinerna uppfattades individerna som "fria och jämlika" med "naturliga rättigheter", det vill säga med oförytterliga rättigheter som förlänades dem vid födseln. Men dessa "individer" var män..'(held60)

Inklusion

Minimalistisk ståndpunkt – stat vs medborgare:

Demokratiska beslut enbart bör omfatta sådant som kan betecknas som kollektiva nyttigheter. Motivet är att majoriteten inte har någon moralisk rätt att tvångsmässigt uttaxera skatter från individer för nyttigheter som denna inte själv valt att efterfråga. (Rothstein:12 i Demokrati:1)

Detta ovan verkar vara kärnan i inklusionsproblematiken. Det finns individer som tvingas av beslut inte tagna av de själva. Men en sådan tolkning, får vi inte alltid ett inklusionsproblem i en procedur som använder majoritetsbeslut? Svaret är nej, av den enkla anledning att inklusionsproblemet pekar på individer som tvingas följa demokratiska besluts räckvidd utan att själva ingå i Folket. Så länge det finns procedurmässiga möjligheter för en individ att ingå i beslutsprocessen behandlas denna som tillhörande samfälligheten, vara medlem av Folket. Att denna individ kan tillhöra en minoritet i beslutsresultat och tvingar följa taget beslut, kan i och för sig vara ett problem i fråga om rättvis fördelning av resurser eller uppnående av något värderat mål, men detta är inte en del av problemet vad gäller vilka som med rätta kan ingå i Folket. Dock finns det en inneboende problematik både i minoritetsfallet ovan, som hos individ som inte ingår i Folket; och det gäller behandlande av jämlikhet.

Jämlikhet

Iden att *jämlikhet*(equality) står som grundargument, kriterium, för demokratiskt styre kan ha olika betydelser. För Locke innebar detta att ingen kunde bli föremål för auktoritet utan dennes medgivande. För andra innebär intrinsic equality att alla människor är av lika inre värde, att ingen är mer värd än annan. Andra kan hävda att det innebär att varje individs intressen bör ges lika beaktande - principen av lika beaktande.(crit85)
Men vem skall besluta vilka intressen som ska ges prioritet. I korthet , vem ska regera?

DUK skriver i SOU att när det gäller frågan om hur hela folket ska avgränsas finns det två principiellt olika angreppssätt. Det politiskt vanligaste men knappast långsiktigt uthålliga angreppssättet är *geografiskt* institutionella. Det innebär att man först avgränsar en geografisk yta' och därefter genom ett antal egenskaper hos individer där bestämmer vilka som ska ha inflytande över förhållanden inom ytan. 'Den motsatta ansatsen innebär att nyttan eller skadan av en viss kollektivt verkande åtgärd uppmäts och tillåts påverka beslutet, oavsett vem som påverkas.' Medlemskap i EU etc(bilag514)

De här sätten som uttrycks av DUK förbiser dock en grundläggande del; demos existerar redan här implicit.....Pronomenet 'man' och begreppet 'kollektivt' är bärare av redan avgränsade demos.

Utgångspunkt Dahl:

Dahls fråga om inklusion handlar om vilka grupper och kategorier av individer som är inblandade i det demokratiska politiska systemet..tillträdet till de institutionella plattformar som utgör och underbygger demokratiskt styre (se Jönasdottir:73 i Demokrati:1).

Territorium

Sammanlutningar av medborgare kan bildas på såväl territoriell som icke-territoriell grund. Huvudtendensen torde ändå vara att den politiska organisationen får allt fler nivåer.(råd97,24)

Internationaliseringen fortsätter och gränserna för staters makt blir allt tunnare på en rad områden. Investerings- och spekulationskapital rör sig oberoende av gränser. Information går med en accelererande hastighet. Den traditionella politiken har byggt på suverän kontroll över ett territorium. Denna kontroll blir alltmer mindre och oklar. För svensk del så är medlemskapet i den europeiska unionen en klart genomgripande förändring mot ökad internationalisering, mindre kontroll och oklara gränsvärden mellan politik och marknadens makt.

En territoriell avgränsning kan tänkas bestå av tre avgränsade områden; ett *politiskt-administrativt*, ett *funktionellt* och ett *socialt* område (Nielsen:1996:8)

Inklusionsproblematiken har främst med det politiskt-administrativa området att göra. Den politiska beslutsprocessen är fundamentet för detta område, men ser samtidigt att det politiskt-administrativa området kan behövas omformuleras, just på grund av förändringar i den funktionella och den sociala avgränsningen.

Enligt Nielsen är funktionell avgränsning enheter bildade av näringsgeografiskt sammanhängande område. Det är näringslivet och indirekt marknadskrafterna som bestämmer en regions territoriella utbredning. Regionen definieras inte administrativt.

I den sociala avgränsningen är det kulturella faktorer, delande av gemensamma värdesystem, uppfattande om sociokulturell identitet, som skapar avgränsning.

Situationen för dessa tre avgränsningar är att de idag är på glid mellan varandra. I teorin torde de tre områdena sammanfalla och att vi har klart avgränsat territorium där dess invånare även utgör demos. Identitet av nationalstaten har varit exempel på detta. I det moderna samhället har vi dock flera "konstruktioner" av politiskt-administrativa områden (som landsting, landskap och kommun). Poängen är att de är *konstruerade*, framförallt efter *funktioner*. Exempel är kommunblocksreformen i början av 1960-talet som utgick från *centralortsteorin*, där avgörandet låg i hur strömmar och flöden av varor, människor och information gick. Variabler var

restidsförhållanden, pendling, migrationsrörelser, varutrafik. (se Nielsen:1996:9f)

Är detta ett inklusionsproblem? Nej, men det är en konstruktion som kan ligga till grund för inklusionsproblem. Scenarior för detta är att demos i den konstruerade regionen, t ex. en kommun, är kommuninvånaren (förutom barn), men där kanske flertalet av de som vistas och arbetar i kommunen inte är invånare och ingår därav inte i demos (tillhör annat demos).

'Medborgarnas möjligheter att själva aktivt vara med och fatta beslut om gemensamma angelägenheter avtar snabbt med storleken på det område som besluten omfattar. "När beslutsterritoriet blir för stort för att alla berörda skall delta övergår systemet från att vara direktdemokratiskt till att bli representativt.'(villk83) DUK menar nog ingen nödvändighet i skeenden från direktdemokrati till representativitet, men de uttrycker en gängse utveckling i de former vi kallar demokratier.

Nation

Nationhood är en 'tacit' premiss i nästan all politisk teori och bör därav ges uppmärksamhet, skriver Canovan.(cano1) Vi kan se koppling till diskussion om samhälle och samfällighet. En nation och stat, analogt, är inte eller sällan överensstämmande. Det är i grunden demosdefinitioner som utgör skillnader i förhållandet samhälle - samfällighet, nation - stat.

Om en politisk teori skall göra anspråk på att vara en styrelse för ett folk, genom ett folk, krävs det att den formulerar hur den överkommer problem som "folk" här innefattar:

Har folket geografiska gränser, om så; vilka ska ingå i dessa geofolk? (inklusionen) Vad utgör de kriterier som geofolket har för att ingå i folket?(traditionellt kriterier för medborgarskap)

Om geofolk och kriteriefolk inte är lika, på vilka grunder skiljs de åt? Vilka befogenheter har folket? Demokratiska teorier bör kunna svara på dessa frågor för annars finns det inget argument för att demokratisk styrelse är bättre lämpad för människors värde än t. ex. diktatur.

Svar på gränsdragningsfrågor om folket och kriterier för dess tillhörighet kan inte tas för givet. Att folket sägs styra säger ingenting utan precisering av dess extension och inklusion...

Att hävda att demokrati är geografiskt statsbestämt och medborgarskap är kriterie ger oss egentligen ingen vägledning eftersom befolkning inom statens gräns kan tillhöra dess befolkning men ändå inte vara medlem av demos..

Om folket skall vara kapabelt att agera krävs det att de kan binda dess nutida och framtida medlemmar. Demokrati förutsätter just att folket kan ta beslut som står fast, passera lagar som skall hålla och kunna ingå i bindande avtal.(cano20)(befogenheter)

Demokratisk teori behöver inte och kräver inte explicit uttrycka sig om stater, nationer som dess objekt. Detta ligger bortom dess betydelse, utan demokratisk teori har ett *folk* som subjekt med styrelsen som objekt.

Kompetens

DUK skriver: 'För att en medborgare skall kunna vara delaktig i samhällsutvecklingen och ha inflytande måste han eller hon ha vissa kunskaper, veta vad som händer och ha möjlighet att diskutera detta.'(villk85) Hur systemen skall garantera detta är inte av intresse här utan själva påståendet är intressant. Frågan om kunskap och kompetens hos folket, de som ska styra genom vissa metoder, har diskuterats genom den politiska

idéhistorien.

Angående inklusionen: - Vi inte kan behandla det utan att omedelbart ta itu med kompetensfrågan och direkt bemöta uppfattningen att en förtjänstfull elit med utomordentliga kunskaper och dygder bör styra.(ide45)

Könstillhörighet

Kvinnor har med olika framgång uppnått rättigheter och friheter som männen åtnjutit sedan stads- och statbildningen för tretusen år sedan. Att frigörandet av kvinnan (vad gäller politiska och sociala rättigheter) inte tog fart förrän under 1800-talet och framåt, tyder på en stark kulturell och socialt inbyggd inklusion i samhällsstrukturen. Vi har sett, och ser fortfarande, stora skillnader mellan länder, religioner, kulturer, hur långt arbetet har gått. Före 1700-talet var nanna i stort sett det enda yrke en respektabel kvinna kunde ägna sig åt. Därmed inte sagt att kvinnan inte arbetade. En stor del arbetade sida vid sida med sin jordbrukande man, eller som tjänarinna, eller som butiksinnehavare (de mer välbärgade).

Vidare delproblem som underbygger inklusion:

Delegering

Storlek och komplexitet verkar göra delegering nödvändigt. Redan i Athens version av demokrati såg vi delegering som metod. Den moderna representativa demokratin innefattar en väl utbredd och komplex delegering mellan förtroendevalda, väljare, brukare, verkställare och förvaltare. I den mest grundläggande teorin om representativitet ska valda representanter verkställa beslut tagna av folkviljan, som vanligen uttrycks genom representativ röst i beslutande församlingar (riksdagen, kommunfullmäktige etc.). Men i detta system läggs ett större antal beslut på ämbetsmannanivå, där tjänstemän dagligen tar beslut som för enskilda individer och grupper (invånare, medborgare, resenärer, turister osv.). Paradoxen med ett sådant system med utbredd delegering är att mindre demokratiska enheter kan ha direkt beslutsgång från alla medlemmar, men har samtidigt begränsade möjligheter att ta upp större frågor som de berörs av i sitt samröre med den större samfällighet de (oftast) är del av. Ju större enheten blir, desto svårare blir det att hålla kvar den direkta beslutsgången från alla medlemmar (pga. Effektivitetskrav och logistiska problem).

Demos i Sverige

1866 avskaffades ständsriksdagen och tvåkammarriksdag infördes, vilket var en vidare utveckling av demos gränsvärden. Rösträtten var förbehållen män minst 21 år gamla med en viss inkomst eller ägde en fastighet. Förhållandet var då att var tionde vuxen medborgare hade rösträtt. Den allmänna och lika rösträtten var att vänta på. 1909 utökades rösträtten till alla män 24 år fyllda och 1921 fick kvinnorna rösträtt vilket satte tidpunkten för egentlig start för vår demokrati i modern mening. (medb villkor 23) Tvåkammarriksdagen kom dock att leva kvar och det var inte förrän på 1950-talet som man började tala om en ändring i författningen där man skulle bygga den på principen av folksuveränitet. (villk26) .....vilket skulle förverkligas genom enkammarriksdag med mandatfördelning från val på partier som grund för regeringsbildande, i sin tur ansvarig inför riksdagen.

På medborgarnas villkor (lilla)

Låt oss se till SOU 1996:12 *På medborgarnas villkor* och för att genom den delge diskussion om demos och inklusionen. Den är vägledande dels för att den har statlig utredning som kommunikator och dels den ger information vad Sveriges konstitutionella ramar säger om demos.

Regeringen bemyndigade chefen för Civildep, Marita Ulvskog, i april 1995 att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda medborgarnas inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen samt föreslå åtgärder som kan öka inflytandet och delaktigheten.

Demokratiutvecklingskommittén antogs som namn för utredningsgruppen och följande är utdrag ur det betänkande de lämnade till statsrådet Leif Blomberg (SOU 1996:162).

De sätter upp sex punkter som de finner vara grundprinciper för ett demokratiskt medborgarsamhälle och som skall ligga till grund för kommitténs förslag. (villk7)

Jag ska inte gå in punktvis men det är klart att de använder begreppet medborgare som det demokratiska styrets subjekt. Punkt tre "Beslut skall fattas av de berörda medborgarna själva eller så nära dessa som möjligt." exemplifierar detta och verkar vara klart uttryckt, men begreppet medborgare här innehåller problematik för definitionen av demos.

Om vi beaktar första punkten så fastslås 'alla människors lika värde', vilket innebär att varje individ oavsett kön, ras, nationalitet, religion och ålder skall behandlas lika utifrån vissa grundnormer (spelar ingen roll vilka de är). Vad kommittén uttrycker i punkt ett är just en inklusion där man likställer medborgare som det rättmätiga demos. Vad som utgör inklusionen vilar alltså på definitionen av medborgare. Detta verkar inte vara problematiskt utan visar den gängse uppfattningen om vad som skall utgöra demos, dvs medborgarna. Men om vi dels beaktar den första punkten och den tredje punkten.....så ska dels 'alla' (universalistiskt begrepp) individer tillskrivas lika beaktning i värde...

I direktiven från regeringen bör kommittén även uppmärksamma de skillnader i inflytande och delaktighet som skapas då en stor del av befolkningen, till exempel invandrare är politiskt passiva. (villk14) Formulerat så verkar befolkning och medborgare vara synonyma och det tvetydiga begreppet invandrare även vara medborgare. Invandrare avser förmodligen svenska medborgare med utländsk härkomst direkt eller genom föräldrar.

Om vi ser till just den svenska politiska styrelseformen så delger Regeringsformen grunddefinitionen av demos i Sverige. Den uttalar *allmän och lika rösträtt för alla vuxna medborgare*. Rösträtten är här det högsta instrumentet, tillsammans med tillkommande valbarhet, för ett förverkligande av den svenska folkstyrelsen. 1 kap 1§ "All offentlig makt i Sverige utgår från folket." (Sveriges grundlag s 53, 1992) är intressant dels för att den

accentuerar arv av liberalismen i att särskilja offentlig och privat maktsfär och dels att den uttalar att "folket" skall vara grunden för den politiska makten. Folket ges ingen specifik definition men tolkning av paragrafen ger att folket är de individer som uppfyller kraven för just rösträtt.

3 kap 2§ reglerar just rösträtten (till riksdagen) där grundprincip är *svensk medborgare som är bosatt i riket*. Till detta kommer att medborgare som inte senast på valdagen uppnått 18 år då inte erhåller rösträtt. Rösträtt för svenska medborgare som är bosatta utanför riket regleras genom lag. (grundl58) Jag kommer inte beröra detta förhållande och för tillfället rör det inte min argumentering, eftersom de rör undantag.

Vi kan här då fastställa att grundprincipen för demos i Sverige är *svensk medborgare som är bosatt i riket, 18 år fyllda senast på valdagen*. Detta är alltså "folket", det folk från var all offentlig makt skall utgå ifrån.

Ifråga om medborgarskapet formulerar de den ideala medborgarstyrelsen; det skall omfatta alla vuxna personer som på ett mer permanent sätt påverkas av de gemensamma besluten. (råd97,55) (analog kommunal rösträtt) De tar fram situationen med EU som ett exempel där denna bild blir svår att efterhålla. Huruvida det stämmer är ointressant, men de verkar inte beröra innebörden av sin formulering av idealstyrelsen...

Brukarinflytande

En ökad decentralisering i förvaltning och trend att beslut skall fattas av de berörda eller åtminstone så nära dessa som möjligt har märkts mycket tydligt i den kommunala utvecklingen. (villk36)

Under 1980-talet påbörjades en diskussion om brukarinflytande och brukarmedverkan. Brukarinflytande sågs som en möjlighet "medborgare" skulle ha för att vara med och påverka själva beslutsprocessen rörandes vissa tjänster som var väsentliga för dem. (villk40)

'År 1988 infördes i kommunallagen en paragraf om att nämnderna skall verka för samråd med dem som utnyttjar deras tjänster.

..Brukarinflytande gäller den dagliga driften och omfattar en institution eller öppen verksamhet. Politiska beslut om mål, ekonomiska och personella resurser utgör ramarna. I prop 1986/87: 91 definieras brukare som: "Personer som nära och personligt berörs av en kommunal verksamhet och som i regel utnyttjar den kontinuerligt under en relativt lång period." (bilag114)

Rösträtt o utlänningar

'Det har inte alltid ansetts självklart att utlänningar som lagligen vistas i Sverige också ska ha rätt att bedriva politisk verksamhet. Utlänningslagarna från 1937 och 1945v gav staten möjlighet att utvisa utlänningar som bedrev politisk verksamhet i landet. I SOU 1936:53 sägs det: "Varje utlänning som vistas här i landet, måste avhålla sig från inblandning i vårt lands inre förhållanden; i särskilt hög grad gäller det sådana utlänningar, som under återopande av politiskt flyktingskap erhållit rätt att vistas härstades..." (bilag428)

Man kan skönja underliggande säkerhetspolitiska tankegångar och policy att inte stöta sig med andra länders inre angelägenheter.

Frågan om rösträtt för icke-svenska medborgare aktualiserades formellt i policyprocessen första gången genom socialdemokratiska motioner till 1968 års riksdag. Frågan om rösträtt för invandrare avvisades då samt 1972. Man kunde dock inrikta sig på kommunal rösträtt eftersom detta kunde införas genom lag och behövde ingen grundlagsändring. Proposition och riksdagsbeslut kom igenom 1975, där utlänningar som varit mantalskrivna i landet valåret och de två föregående åren skulle få rösträtt i kommunala val.(bilag429) Ett senare förslag att ge utländska medborgare rösträtt också i riksdagsvalen samlade inte tillräckligt brett parlamentariskt stöd.('vilk68)

Betänk diskussioner om dubbla medborgarskap bland nordiska nationer och borgerlighetens kritik att inte särskilja medborgarskap och rösträtt och undvika dubbelröstande. Socialdemokratiskt röstfiske och att borgligheten gav endast historiska skäl till sambandet medborgarskap-rösträtt.

Inklusion o invandrare

'Med utgångspunkt att medborgarinflytandet, delaktigheten och demokratin ska vara för alla som bor i Sverige blir invandrades politiska integration en viktig del av samhällsutvecklingen.('vilk67)

'Det är demokratiskt otillfredsställande att invandrare som arbetar och betalar skatt inte har möjlighet att påverka beslut i olika politiska instanser, framhölls det i en centermotion 1971 (mot.1971:227). Rösträtten har ett demokratiskt egenvärde, heter det i samma motion.(bilag434)

Angående riksdagsrösträtt för icke-svenska medborgare så framstår tre huvudargument mot; säkerhetspolitiska som i utlänningslagarna -37 och -45, odelbara medborgarskapet och långsiktargument(makt - endast de som är bundna långsiktigt ska ha inflytande)

Dessa argument kunde också användas som för kommunal rösträtt pga likställighetsprincipen.(bilag436). Det finns inget i den kommunala rösträtten som...

EU o demos

'En person som är fullvärdig medborgare i ett EU-land är vanligen också unionsmedborgare.

Unionsmedborgarskapet är inte avsett att ersätta det nationella medborgarskapet, utan tillkommer den enskilde som ett slags extra medborgarskap utöver medborgarskapet i eget land.' Unionsmedborgarskapet infördes i EU genom Unionsfördraget (1 nov -93) och regleras i art 8-8e i RomF. Att det placerats i RomF är av stor betydelse eftersom det därigenom ligger inom EG-domstolens kompetensområde. Reglerna om unionsmedborgarskapet är *direkt tillämpliga*.('sou96:16,53)

'I art 8a-8d RomF tillerkänns unionsmedborgaren en rad olika rättigheter: fri rörlighet och uppehållsrätt i medlemsstaterna, rösträtt och valbarhet i kommunala val och i val till Europaparlamentet, diplomatiskt och konsulärt skydd i tredje land, rätt att göra framställningar till Europaparlamentet och rätt att vända sig till ombudsmannen.('sou96:16,54) 'Undantag från reglerna om rösträtt och valbarhet kan göras om antalet EU-invandrare överstiger 20% av befolkningen.('(:16,65)

Att man skrivit "vanligen också unionsmedborgare" beror på att egentligen förskriver RomF att *varje* medlemsstatsmedborgare *skall* vara unionsmedborgare(:16,61), men där det just i vissa medlemsstater finns grader av medborgarskap. Det rör sådana länder med koloniala protektorat såsom Storbritannien och Frankrike.(:16,62)

Det finns inte några enhetliga regler i medlemsstaterna om hur man får medborgarskap i de olika länderna och

eftersom endast den som är medborgare i ett medlemsland kan vara unionsmedborgare, är det medlemsstaterna som avgör vilka personer som är unionsmedborgare.'(:16,59)

Inklusionen vilar därav på nationell grund där demos i EUs bemärkelse helt vilar på stipulering av demos inom enskilda statssystem.

Kommissionen har uttalat att för första gången har det skapats "a direct **political** link between the citizens of the Member States and the European Union".(:16,91) Det är de politiska rättigheterna som ligger i förgrunden här genom unionsmedborgarskapet. Detta är väsentligt om man söker finna huruvida EU är att betrakta som demokratiskt (i styrelseform i förhållande till sin befolkning)

Nationalstaten betydelse för demos i Sverige

Rådet 97 Petterson, Hermansson, Micheletti, Westholm

' Nationalstaten bildar den självklara ramen för demokratin, skriver Rådet. Utgångspunkten är att folkstyrelsen är oupplösligt knuten till nationalstaten. Den representativa demokratin bygger på nationellt baserade institutioner såsom parlament, regering och politiska partier. Allt större politiska frågor som miljöproblem, terrorism, finansiella- och ekonomiska marknader, flyktingströmmar etc erkänner inte några statsgränser.

Informationstekniken' (råd97,9)etc..

Dock uppmärksammar de att det nationella politiska systemet går kanske mot sitt historiska slut.

Uppenbart att nationalstaten är den viktigaste ramen för demokratins institutioner . Rösträtten till folkrepresentationen är knuten till nationellt medborgarskap....(råd97,11) .

Medborgarnas fri- och rättigheter regleras och upprätthålls främst genom staternas lagstiftning och rättssystem

Det är viktigt att komma ihåg att demokratins historia går mycket längre tillbaka än nationalstatens.'(råd97,11)

Men detta förändrar inte inklusionens problematik....

Demokrati har i historiskt perspektiv haft två huvudgrunder; statsstadens ram och nationell ram. Nu kanske den står inför en ny, den globala ramen.(dahl,critics, ur råd97,132.)

'Det ligger i begreppets natur att demokrati, folkstyrelse, kräver ett folk (demos) som styr sig självt. Därmed inte sagt att detta folk nödvändigtvis behöver vara territoriellt organiserat.'(råd97,12)

Demokrati grundar sig på medborgarnas samtycke, men förutsätter ingalunda att varje individ vid varje tidpunkt måste instämma i varje offentligt beslut.(råd97,20)

'Med denna rapport vill vi också uppmärksamma att det heller inte är självklart vad som skall menas med folk, demos. En radikal, men praktisk ogenomförbar lösning, är att betrakta jordens hela befolkning som ett enda demos.(råd97,23)

'Hur skall medborgarna kunna bli delaktiga i en politisk beslutsprocess som sträcker sig över världsdelar och som berör stater, regioner och kommuner med starkt skiftande kultur och historisk erfarenhet?'(råd97,124)

'Medborgarna måste besitta kontroll över dagordningen, dvs. ytterst själva bestämma vilka angelägenheter som

skall göras till föremål för politiska beslut. Medborgarna skall ha möjlighet att bilda sig en självständig uppfattning i dessa frågor; man kan formulera det som ett krav på upplyst förståelse. Medborgarna måste ha förutsättningar till effektivt deltagande i beslutsprocessen...Demokratin ställer också krav på jämlikhet i beslut..'(råd97,31) De följer här Dahls resonemang rakt av som vi finner i Democracy and its critics.

Analys och avslutande del

Problemet

Vi kan börja med att varken existensen av ett Folk (demos) eller vidden av dess kompetens kan rimligen bestämmas genom ett implicit antagande. Vad jag menar med implicit är att de varken uttrycks eller preciseras i teorin.

Politisk och moralisk teori uttrycks vanligen i universalistiska termer - "alla människor", "alla personer" - vilket verkar förneka behovet av gränser. Vad vi kan se är dock att demokratisk teori har föreskrivit gränser för agerandet.(ide45) Hur?..

Om ett Folk kunde anta regler som enbart vore bindande för det självt skulle frågan om vem som ska inkluderas i (eller exkluderas ur) knappast utgöra någon allvarlig utmaning .'(ide46) Analog association ovan.

Men, om vissa personer är tvingade att lyda dess lagar men ändå är uteslutna ur en samfällighets Folk , kan de då med rätta kräva att inkluderas i Folket eller att i annat fall uteslutas från lagarnas tillämpning? Det här är problematikens kärna. En association (demokratisk) sägs styra sig självt, den har skapat lagar och format beslutsprocess där medlemmarnas...intressen och önskemål ska realiseras.

För att vi ska kunna erkänna denna demokratiska procedur, så krävs ett antagande om att individerna är *kvalificerade att styra sig själva*. Rent intuitivt kan vi göra detta genom att tillskriva individerna den egenskapen att de genom sin tillhörighet till associationen är kvalificerade att styra sig själva. Kriteriet blir här att individ X är människa (oavsett kön, ålder) och att individ X är medlem i associationen.(inkl6) Men som vi redan konstaterat är det skillnad på Folket, demos, och people..

Logisk struktur

Kategorisk

Demokrati som beslutsform bygger på den grundläggande värdering om alla människors lika värde, dvs alla ska ha samma rättigheter och skyldigheter och behandlas likvärdigt.(villk75), enligt DUK.

Associationen

A,B,C,D är individer som *utgör ett kollektiv*, ett samhälle, som avgränsas genom vissa gemensamma faktorer. Dessa kan utgöras vara t. ex. gemensam kultur, normsystem, sociala relationer. Vi ska inte haka upp oss på faktorerna vilka i sig är svårgreppbara utan jag vill bara visa på en 'grupp i samspel'. Om vi sedan konstrueras gruppen till att den ska *handla som ett kollektiv*, där regler och funktioner skapas för upprätthålla förhållanden mellan individerna, och bevakare och utförare av dessa regler och funktioner manifesteras i institution, så har vi skapat en reglerad samfällighet med institutionen som en styrelse.

Normalt brukar man använda begreppet samhälle som synonymt med vad jag uppsätter som samfällighet men

jag skiljer då två eftersom samhälle och samfällighet inte nödvändigtvis sammanfaller.(björk54) Engelskans 'society' och 'community' har en klar distinktion...

Vi ska inte blanda ihop dessa begrepp med nation, nationsskap. De kommer behandlas senare, men de utgör tillsammans med ovan beskrivning av skillnad mellan samhälle och samfällighet en grund för inklusionsproblematik...Koppling Canovan...

Termen styrelse ska inte behandlas likställt med stat. Stat är för snäv och visar ingen skillnad på styrelser inom styrelsen, t. ex kommun kontra stat. Styrelse är mer neutral och passar bättre vid diskussion rörande även äldre politisk teori, där stat inte var av den betydelse vi idag lägger i begreppet.

Vissa hävdar att stat är en alltför stor abstraktion och hör inte hemma i statsvetenskapens empiriska material. Alla samfälligheter utgörs av individer och det är endast deras beteenden man kan studera.(björk78) Vi känner igen tankegångar i den statsvetenskapliga behaviorismen där man studerar interaktioner mellan aktörer utifrån deras beteenden...Vilken ståndpunkt man än håller i studie av politik så frånkommer man dock inte att styrelsen existerar och att den utgörs av individer, det vill säga ett folk vilket måste definieras.

De demokratiska teorierna har all som utgångspunkt *ett folk*. Antingen ett folk som styrs eller ett folk som anses styra genom vissa principer. Begreppet folk är dock klart tvetydigt. Det torde ligga i varje demokratisk, politisk teori, att detta folk klart definieras eller utpekats.

Men vi kan snabbt konstatera att detta sällan görs.

På frågorna varför individer ingår i samfällighet, vilket val av styrelseform samt dess syfte kan ha otaliga svarsgrunder som vi har sett hos kontraktsteorier som Hobbes och Locke, utilitaristiska såsom Bentham, J.S Mill..... För tillfället är detta inte av intresse.

'För att man skall kunna tala om att all offentlig makt "utgår från folket" måste folkviljan i rimlig utsträckning förverkligas och för man skall kunna tala om folkvilja måste åsiktsbildningen ske under betingelser som garanterar rimliga krav på frihet i åsiktsbildningen...Den representativa demokratin förutsätter att folkets vilja förverkligas trots att folket inte alls, eller endast i liten skala, direkt deltar i beslutsfattandet.'(SvFS,21) Detta pekar explicit på hur viktig definitionen av demos är specifik för den representativa formen av styrelse.

Association forts

'Samfälligheten har regler och kan fatta beslut som ska vara bindande för alla medlemmar. Alla som reglerna gäller för definieras därmed som medlemmar. Att vara underkastad samfällighetens regler och beslut är ett avgörande kännetecken på medlemsskap.'(ide33)

-Bindande beslut får endast fattas av medlemmar.'(ide35)

'Denna grupp medlemmar är vad jag kommer att kalla Folket (demos). Medlemmarna i Folket är medborgare, något som dock inte innebär att de måste vara medborgare i en stat.'(ide36)

Som jag antytt har styrelsen inget med stat att göra rent teoretiskt.

Rent proceduriellt verkar detta var uttryck för demokratiskt tillvägagångssätt. Jag lägger ingen tyngdpunkt på vilka

beslut som fattas och om de verkar bryta mot någon konvention i behandling av enskilda individer. Självklart är också detta av intresse för demokratin, men min diskussion vill först påvisa svårigheter med det proceduriella systemet. Svårigheter som är kopplat till inklusion av associationens medlemmar och associationens domän. Att systemet bryter mot konventioner blir där effekter av inklusionsproblematiken, och där ligger det moraliska värdet av den likaså det normativa...

Logik

Om vi som ovan likställer associationens individer med Folket, det vill säga att varje medlem av associationen är också med rätta inkluderad i Folket. Men om det är nu så att det finns individer som binds av de beslut som associationen tagit, men som själva inte är medlemmar i associationen (de styr inte sig själva), eller individer som ingår i associationen (medlemmar) men samtidigt utesluts ur Folket - de anses inte kvalificerade.

Om de styrande utgjorde 100 personer i en befolkning på 100 miljoner, skulle vi alltså kalla de styrande för ett Folk och systemet för demokrati?

Varför problem? Om skillnad mellan a och b "för stor". (förklara vad för stor är.)

a: System X är demokratiskt i relation till sitt eget Folk.

b: System Y är demokratiskt i relation till alla som underkastas dess regler. (ide48)(crit122)

Därav kan man inte säga att varje folk ska definiera sig självt (Schumpeters lösning, crit130) eftersom visar ingen skillnad på system som är demokratiskt i förhållande till sig självt och demokratiskt i förhållande till sitt folk.

Om man istället skulle kräva att ingen som var underkastad Folkets regler skulle kunna exkluderas ur Folket (och medlemmarna var identiska.) (ide48)

Argumentet grundas på det moraliska axiomet att ingen bör styras utan sitt samtycke, vilket ligger i grund i "folkstyre".

Vi har då en kategorisk princip som kan formuleras:

Var och en som är underkastad en regering (demokratisk association) och dess lagar har en ovillkorlig rätt att vara medlem i Folket. (crit124)

Vi har inte svårt att se att denna princip inte efterlevs i och med att barn exkluderas.

Varför exkluderas barn ur demos, Folket? Om vi så länge bortser från kriterier att vara barn, så är det kvalifikationer, kompetens, som inte anses vara uppfyllda hos barnet. ..

Kompetens

Att vi inte kan ta oss förbi kompetensprincipen, att anses vara kvalificerad, när det gäller definitioner av Folket (inklusionen) framgår tydligt i och med att barn exkluderas. (ide55)

..tydligt exempel på hur man överträder principen att en regering måste vila på undersåtarnas samtycke eller att ingen bör underkastas lagar som denne inte själv har valt eller stiftats av en sammanslutning som man inte har valt. (ide55) +diskussion från demoshist, kvinnor h Rousseau etc.

Om vi tillåter princip upphängd på kompetens som med barn, vad är det då som stoppar oss att även sätta upp kompetenskriterier för vuxna?..

Om vi tillåter oss att modifiera den kategoriska:

Varje vuxen som är underkastad en regering (demokratisk association) och dess lagar måste förutsättas vara kvalificerad att vara medlem av Folket.(ide56)

Men svårigheter pga gränsdragning mellan barn och vuxen besvärlig, och att det i ett land kan finnas utlänningar som vuxna och underkastade lagar men ändå inte medlemmar av Folket.

Barn - om tillåter barn exkluderas = tillåter element av villkorlighet vilket bryter kategorisk universalistisk rättighet. Om vi omvandlar till 'alla vuxna som är underkastade en lands lagar bör var medlemmar av denna stats Folk. Medborgarskap inte längre identiskt med medlemskap.'(barn medborgare)(ide49)

I Dahl resonemang låter han uppställa en omvandling av den kategoriska principen tack vare barns exkludering

villkorlig princip: *De och endast de personer som är kvalificerade att styra bör var medlemmar i Folket*(ide51)(crit124)

Antagandet att en stor del av vuxna är tillräckligt kvalificerade att styra sig själva kallar Dahl "Stark princip av jämlikhet(likställdhet?)".(crit97)

De personer vilka denna princip kan åläggas kan vi kalla demos, en samfällighet där varje medlem är demosindivid.

Om vi inte gör en sådan gränsdragning har vi ingen procedur att exkludera vissa och därav är vi tvungna att hålla på den kategoriska principen. Det innebär att alla individer, om vi begränsar oss till medborgarskap, ska med rätta vara inkluderade i associationens beslutsprocess (dvs demos).

Priset kan var att demokratisk teori kräver en lägsta princip i definition av Folket.

Robert Dahls analys utmynnar i att han postulerar att Folket måste inkludera samfällighetens alla vuxna medlemmar förutom genomresande och vuxna med allvarliga mentala brister.(crit129) Han tillägger även att personer som anses vuxna i kriminell lagstiftning (straffsats oberoende av ålder) och är kriminella (anger inte grad av kriminalitet), ska inte ingå i Folkets beslutsprocesser. Hans tillägg om att anses vara vuxen i kriminell lagstiftning är särskilt intressant. Han menar att om individer kan dömas efter denna princip ska de också anses vara vuxna och därmed ha rätt att ingå i Folket (obs. här är de inte kriminella)...

'I den klassiska tidens Aten kunde Folket knappast ha bestått av mer än en tredjedel av de fria vuxna, en sjättedel av alla fria personer, en sjundedel-eller mindre-av hela befolkningen.(ide53) koppling Sverige 1800-tal...

"Omnikrati", allstyre, är en idealisk övre gräns.Vilket antal personer som måste ha rösträtt innan man kan börja tala om demokrati kan inte bestämmas med någon abstrakt princip, dvs genom att bortse från historiska omständigheter och behovet av måttstockar för att kunna ge omdömen.'-Norbertio Bobbio-(ide262)

'För att komma tillrätta med obalansen mellan medborgarnas' makt över eget system 'har det föreslagits att

införa ett system med ömsesidig representation. Tanken är att ge stater rätt att utse ledamöter i andra staters parlament.'(råd97,133)

Svar.

Svar D.

*Annars ingen grund för samfällighet.

*Annars inget uppfyllande av styre av och genom Folket, utan då styre av få över andra.

*Beslut sker på olika nivåer och kräver anpassning till de berörda inom olika nivåer, och de som går mellan olika nivåer. Vägbygge i Pajala inte ett beslut att tas av invånare i Jönköping.

*Pekar på demokratins värdegrund. Demokrati inget universellt utan del av skilda sammanhang, historia, länder, utveckling osv.. Människans geografiska begränsning i tid och rum ändras och större rörlighet medför större interaktion med annan samfällighets regler och grundvärden.

Omvärlden

David Held ställer upp fyra förändringar i demokratins omvärld (Held:39 i Demokrati:21).

1. Effektiv makt idag inte enbart i sätet hos nationella regeringar. Förhandlingar mellan olika krafter och myndigheter sker över gamla gränser; på nationell, regional och internationell nivå.
2. Det självbestämmande kollektivet inte enbart inom nationalstatens gräns.
3. Nationell identitet och autonomi förändrad med förskjutna maktkoncentrationer.
4. Gränsproblemens utbredning; mellan inhemska och utrikes frågor. Frågor och problem som sjukdomar, miljö, produktstandarder, kommunikationsprotokoll, finans- och värdepapperscentraler som Nasdaq.

Held skriver: "Under de sista tvåhundra åren har det betraktats som självklart att nationella gränser är den riktiga grunden för gränsdragning mellan individer som inkluderas respektive utesluts från medverkan i beslut som påverkar deras liv". (42 i Demokrati:21) Men idag när grundläggande processer och beslut faller utanför nationalstatens kategorier, blir traditionella gränsdragningar av demos och dess legitimitet alltmer föråldrat.

Held talar i det sammanhanget om en kosmopolitisk medborgare. Det framtida samhället, präglad av gränsöverskridning, kräver att människor har tillgång till, och medlemskap i, olika politiska samhällen; och dessa är inte bundna till nationalstaten. En värld där medborgaren har flera medborgarskap. Detta kräver en ny tolkning av legitim politisk auktoritet, bort från territorium och fasta gränser, till olika självstyrande föreningar; städer, regioner, nätverk osv.. (Held:44 i Demokrati:21).

*Innan diskussioner om demokratins räckvidd – statens förhållande till medborgarnas sfärer (kollektivism vs individuell autonomi) – måste subjekten för de demokratiska besluten först avgöras.

Svar E

Nej. Folkviljan uttrycks idag genom parlamentariska procedurer. I stort regleras den svenska folkviljan i val vart fjärde år. Det är alltså valet som operationaliserar folkviljan i demokrati som form. Vi kan kritisera detta synsätt

för att det inte säger något om hur demokratin efterlevs i fråga om friheter och rättigheter, eller att val vart fjärde år inte är tillräckligt. Maktställningar inom ett samhälle/samfällighet bygger på andra saker än ren tillhörighet att delta i beslutsprocesser. Individer och grupper kan vara reellt exkluderade genom andra konstruktioner eller socialt arv i samhället. Utmärkt exempel är kvinnans ställning där ojämna levnadsvillkor gällt (gäller! – se på lönenivåer) på grund av könstillhörighet, men definitionen av Demos kan klara ett första krav på en formell grund för folkvilja – att ha formell tillhörighet och möjlighet att delta i beslutsprocess. Den innehållsmässiga delen av demokrati löses inte, men den har möjlighet att lösas.

Litteratur

Birgersson B O, Westerståhl J, *Den svenska folkstyrelsen*, C.E. Fritzes AB, Stockholm, 1992.

Björklund, Stefan, *Politisk teori*, Aldus, Lund, 1976.

Canovan, Margeret, *Nationhood and Political Theory*, Edward Elgar Publishing Ltd., Cheltenham, 1996.

Dahl, Robert A, *Democracy and its critics*, Yale University Press, New Haven and London, 1989.

Demokratirådets rapport 1997, Pettersson O mfl., *Demokrati över gränser*, SNS förlag, Stockholm, 1997.

Demokratiutredningen, skrift nr 21 (1999), *Bör demokratin avnationaliseras*, SOU 1999:11, Fakta Info Direkt, Stockholm.

Harrison, Ross, *Democracy*, Routledge, London, (1993) 1995.

Held, David, *Demokratimodeller - Från klassisk demokrati till demokratisk autonomi*, Daidalos, Göteborg, 1995.

Holmberg E, Stjernqvist N (red.), *Sveriges Grundlagar*, Riksdagen, Stockholm, 1992.

Lakoff, Sanford, *Democracy - History, Theory, Practice*, Westview Press, Boulder, 1996.

Lubcke, Paul (red.), *Vår tids filosofi - Del 2 Vetenskap och språk - anglosaxisk filosofi*, Forum AB, Stockholm, 1987.

Nielsen, Peder, *Hur avgränsa ett demos. Frågan om delning och territoriell identitet i svenska kommuner*, introduktionspromemoria, Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet, 1996.

Petersson O, Söderlind D, *Förvaltningspolitik - Andra upplagan*, C.E. Fritzes AB, Stockholm, 1993.

SOU 1996:162, *På medborgarnas villkor -en demokratisk infrastruktur*, Betänkande av Demokratiutvecklingskommittén, Fritzes, Stockholm, 1996.

SOU 1996:162, *Bilaga till betänkande av Demokratiutvecklingskommittén*.

SOU 1996:16, *Förankring och rättigheter - Om folkomröstningar, utträdesrätt, medborgarskap och mänskliga rättigheter i EU*, Fritzes, Stockholm, 1996.

Tidens ideserie, *Ideer om demokrati, volym 5*, Tidens förlag, Stockholm, 1994.